Kő Pál

Bori férjhez megy

Perugia, 2014. április 26. szombat.
Ma lesz a nagy nap, amikor Borika – keresztleányom –, Samu Géza és Pallay Márti nagy és szép, okos és kedves leánykája összeköti az életét, Isten és a gyülekezet előtt, egy olasz fiatalemberrel, Cesaréval.

Csak ne essen az eső, csak ne fújjon a szél, csak ne zuhogjon, amíg az ifjú pár s az őket kísérő násznép föl nem érkezik a réges-régi körtemplomhoz, ami Szent Mihály Arkangyalról kapta a nevét itt, Perugiában.

Én idehaza maradtam pihenni. Isten igazából azért is álltam rá erre a lehetőségre, mert szerettem volna kicsit egyedül lenni. Amúgy is az egyedüllét nem magányosság.

Inkább arra jó, hogy ami az emberrel megtörtént az elmúlt pár napban, azt földolgozza, megemésszе, rögzítse.

Persze nem lesz könnyű, hiszen az amúgy is felgyorsult világ itt, Olaszországban, úgy vettem észre, a gyorsan, pergősen beszélő olaszok még a mi Vizidorottyánkon is túltesznek. Gyorsan, szenvedélyesen mondják a maguk igazát.

Egy jó van benne számomra, nem értek belőle igazán semmit! Akkor sem, ha látom a jelenetet.

Egy utcában történt az eset. Mi, illetve én benn ültem egy kerti padon, ami azért is emlékezetes, mert nagyon tetszett. Enyhet adó, árnyat adó és még gyönyörű is. Egy pergolára felfuttatott kék virágú kúszónövény borította, drótháló elterülő alakzatról beszélek, amit Alatkán meg kellene építenie Jocikámnak – persze mi is segítünk készségesen, amit tudunk –, de ő amúgy is gyakorló építőmester. Láthatod, ha van szemed, azokat az istállókat, amiket egyszer már elkezdett, de reményeink szerint most már nem telepíti máshová. Ott maradnak Alatkán örökre.

Kicsit belesétáltam egy asszociációs folyosóba, de folytatom. A jelenet a következő:

Kő Pál (1941) szobrászművész, professor emeritus, a Magyar Művészeti Akadémia tagja.

Két autó megérkezett egyszerre egymással szemben az említett kert elé, amit úgy szerettem. Farkasszemet néztek a vezetőik. A nekem jobb kézre esőt, egy idős, konszolidált római vezette. A szemben autót egy fiatal nő – felejthető arcéllel –, mellette ült egy fiatal, nyezge toszkán, felháborodott pasi. Dudáltak…, megint dudáltak…, és ismét szólt a duda. Az autók nem mozdultak.

Egyszerre csak az idős úr leengedte az ablakot, s jelezte bal aranypecsétgyűrűs ujjú kezével, hogy kedves fiatalok, itt van elég hely, kerüljetek ki, és mehetünk tovább békével.

Igaza is volt!

A másik autóból kipattanó férfi nem így vélte megoldani a továbbhaladást.

Hatalmasan pergős szólavina hullott a kövezetre, a szembe autóra, de leginkább a benn ülő idős rómaira. A rövid csend beálltával az öregem, most már szavakkal is illusztrálta a bal kéz igazát. A fiatal felháborodott férfi, talán azért is, mert nem ő vezetett, de a nő előtt már nem!, nem, csak azért sem hagyta magát.

Pergőtűz…, gesztikulálás és ismét hatalmas szóáradat hömpölygött elő a torkából, olykor sikoltásba átcsapó bizonyítás, horkantás és krákogás, legyintés. Ekkor ugrottam be a kertbe, és vártam a verekedést vagy befejezést. De nem történt semmi. Aztán előmerészkedtem a csend beálltával. Mind két autó eltűnt. Feltételezem, belátták a fiatalok az idős római úr ésszerű mozdulatát, és kikerülték az autót, hogy haladjanak, mert erre volt is ölég hely.

Erről az jutott eszembe, amikor Illés Gyuszi szobrászművész barátom kissé elkésve a zsűriből, megkérte a feleségét – persze nem szívesen, de nem volt más választása –, vinné le az asszony a Moszkva térre a gyülekezés helyszínére. (Ma Széll Kálmán tér.)

Ezt Gyula elbeszéléséből tudjuk, nagyjából így zajlott le esemény:

„– Gyuszikám, most hogy így el vagyunk késve, itt megyek le, ezen az utcácskán, mert rövidebb is sokkal. Ilyenkor nincs is itt senki, reméljük, nem is jön szembe más ez alatt az idő alatt. Jó?!

– Mari, ne menj erre, mert amilyen szerencsém van, elkap egy rendőr. Már így is el vagyok késve!”

Közben már gurultak is az egyirányú utcácskán lefelé. Igen ám, de azt nem gondolták egyikük sem, hogy egyszer csak váratlanul az utcasarkon elébük áll egy rendőr, igaziból. Dehogy gondolták!

„– Jó napot kívánok. Azt tetszik tudni, Asszonyom, hogy ez egy egyirányú utca, s teljesen szabálytalanul közlekedik?!

– Nem, nem tudtam. Nem vagyunk idevalósiak, vidékiek vagyunk!

– Azért akármilyen vidéki, a KRESZ-táblák ott is érvényesek”, így a rend őre.

Na erre már Gyula sem bírta cérnával tovább. Felüvöltött a hátsó ülésről:

„– Nem igaz! Hazudik! Mondtam neki, hogy ne jöjjön erre! Itt lakunk 40 éve. Büntesse meg, biztos úr! Követelem, hogy büntesse meg!!

A rendőr egy darabig lapozgatott Mari papírjaiban. Forgatta a forgalmiját, személyi azonossági igazolványát, hajtásiját, majd váratlanul megérdeklődte: „Kije magának ez az ember?

– A férjem.

– Hát, akkor csak menjenek. Menjenek, de óvatosan! Minden jót kívánok magának, Asszonyom."

Illés Gyuszinak számtalan ilyen története volt. Jóképű, jó humorú, de kicsit keserű ember volt.

A Nemzeti Színház – ma Magyar Színház – hatalmas homlokzatát ő készítgette pirogránitból. Ezt a munkáját láttuk készülés közben.

A Pesti Vigadó emeletét megkapta a hatalmas kompozíció elkészítéséhez. Czifka Péter művészettörténész tanárunk, de ő mivel lektor is volt, és szobrász szakértő, Maillolról könyvet írt, Krétán nyaralt, és futott a Gellérthegyen. Nos, Ő vitt el minket a Mesterhez.

Nagyon jól tette. Óriási élmény volt mindannyiunknak. Később én is vittem növendékeimet Czifka példáját követve. Így jutottak el Fekete Tamáshoz, Melocco Miklóshoz, Borbás Tiborhoz, Boda Gábor bátyámhoz a Lehel piac tőszomszédságában levő műtermébe.

Az akkor még romos Vigadó felső termében folyt a munka.

Mi a Somogyi-osztályból: Szentirmai Zolika, Várnagy Ildikó, Bjelev Dimiter (egy bolgár vendéghallgató), Gyurcsek Feri, Korényi Dalma, Raffay Béla, Sanyika, én, a Lujos, Medve Andris, Baksa Sós Krisztina. Nekünk Gyurcsekkel együtt nagyon megörült a Mester is, Illés Gyuszi, de igazán Bruzsa Gyuri bátyámmal örvendtünk. Vele sokat dolgoztam a bevonulásom előtti időkben. A Miklós-tornyon, a Heim Pál Kórházban, mi raktuk fel Somogyi Jancsi festőművész metlahi mozaik kompozícióját. Ő a Máglya közben lakott, a művészkolónián.

*

Elutazásunk előtt még írtam egy levelet Boldizsár fiamnak, akinek a születése napja április 29-én van – most sem leszek idehaza, persze.

Ilyenkor régen – még Kenesén laktunk – hagyományosan megfürödtünk a Balatonban. Én persze nem mindig vállaltam a feredőzést, ezt bátrabb fiatalokra hagytam. Sok esetben, mivel nem lehetek jelen, írásban hagyatkozom barátaimra, ismerőseimre.

Intézzék ők, amire nekem már nem volt időm, de fontos!

Igaz is e-mailban nem tudtam átküldeni a szokásos kolbászhegyeket a Magyar Művészeti Akadémia Kecske utcai törzshelyére. Így Bedő Csongor – vadonat új – barátomat kértem meg, vinné át a csomagot.

Elkezdtem a Ratkó-szobrot is aggodalmasan. Most ezzel van tele az agyam, lelkem. Igen, de most el kell utaznom, egy hét alatt le fog száradni. Nem baj, majd kezdem elölről.

Agyrém, milyen zaklatott az életem. Próbálok úrrá lenni rengeteg teendőimen, amit vállalok, de még akkor is, ha lehetetlen ott lennem három helyen azonos időben.

Ezért aztán már nem vállalok kiállítás-megnyitókat sem. Rengeteg növendékem él, mozog, alkot a világban. Kicsit úgy érzem magamat, mint egy Síva, akinek a keze számtalan, és mindegyik csinál valamit. A múltkor is az történt, vártam Berecz András barátomat, be az Epresbe. Este 7-re volt megbeszélve a randevú. Na most azt kell tudni, ő milyen elfoglalt. Percre be van osztva az ideje. Csuvasoktól a Művészetek Palotájáig énekel, mesét mond, szervez és utazik. Honnan is lenne ideje egy kis kötetlen beszélgetésre.

Elmúlt 7 óra, negyed 8, fél 8, és Andris nincs sehol. Andriskám pontos mindig. Felhívom a mobilján, hol vagy, drága Barátom?! Itt várlak, he.

Lujoskám, én már megyek hazafelé, mert a portás azt mondta, te nem vagy benn! Hiába erősködtem: Ember, meg van beszélve, értse meg.

– Nem, nincs itt a Kő Pál!

Felmentem a Munkácsyba is. Ott senki nem nyitott ajtót, ültem ott is egy darabig. No majd legközelebb.

– Mikor lesz legközelebb??

– Mikor…?

Én a műteremben vártam, Andriskám a portán, aztán a Munkácsyban várt énrám. Múlik a jövőnk.

*

Borikára várakozás már sokkal könnyebb volt, és örömtelibb. Csilla kitalálta és betanította a magyarokkal a dalt, amit a menyasszony kíséreteként énekeltünk a templomba menet: „A menyasszony szép virág, koszorúja gyöngyvirág…” énekeltük elfogódottan, vidáman, sok hangon. És valóban a menyasszony nagyon szép volt. Három kicsi leány szórta a virágszirmokat kosárkákból, közöttük volt az aranyfürtös Vera is, akire még nagy feladat várt! Ő kellett felvigye ugyanis a jegygyűrűket a jegyesek elé, egy szép selyempárnán az oltárhoz. A szertartás szép volt, és méltóságos. Olaszlatinul hangzott a mise. A pap náthás volt. Néha indította, néha leintette az énekkart. Az, aki az oltárnál énekelt, az volt a vezetője a templomi énekkarnak. Szép, csengő hangja volt, tökéletes a hallása. Gyönyörűen énekelt.

Kicsi Vera háttere nagyon ideális és erős volt. Bence, az édesapja szelíd és türelmes. Egyszer úgy ráfeledkezett a leányocskájára, hogy nem indult el, amikor mennie kellett volna. Rajta kaptam a csodát, ezt a leírhatatlan pillanatot. Az édesanya, Ildi pedig ott volt abban a pillanatban, amikor a kicsi szöszke, göndörfürtös angyalkának rá szüksége volt.

A templom előtt, a felnőttek tolongásában tűnt föl a szőke fürt. Aztán már csak azt láttam, az orrocskája az évezredes kövezeten koppan. Elképzeltem azt a hangot, amit ilyenkor egy hasonló korú leánygyermek kiereszt a torkán. Hát kellemesen csalódtam. Márti nagymamája, aki közvetlen ott volt a kicsi fölött, lehajolt, hogy felemelje, addigra Ildi ott termett a távolból.

Felkapta a gyermeket, és csókokkal borította. Nem történt semmi?!

De igen.

Csakhogy Vera remek kisleány, a szülei pedig mindig ott vigyázzák, ahol neki méltóztatni tetszik mászkálni és tartózkodni.

Talán ahogy jöttünk le a körtemplomból, egy lejtőn indult le ez a picike vasgyúró. Én távolról figyeltem az egyre gyorsuló gyerkőcöt, s mielőtt elérte volna a végső sebességet, ami után jön a bukás, ez azért nem következett be, mert Ildi már fél térden várta gyermekét.

Már a templomba menet láttam és feltétlen meg kell említenem egy égszínkék Trabantot, amit Cesare kormányozott a templom elé. A vezető melletti ülés hiányzott csak a kétszemélyes hátsó ülés volt Barbara, Borbála, Borika, Borcsa számára fenntartva.

Rengeteg felvétel készült. Csilla és Bence fotózott, de Hunyadi Laci Rózsa nevű – és borásznak készülő – karcsú szép leánya tűnt föl mint fotós. Fotózott mindent és mindenhol. Folytatódott a templom előtti lejtőn a fotóparádé. Kisebb-nagyobb csoportokba verődve keresték egymást a magyarok, az olaszok, akik azért jóval többen voltak.

Előkerült egy csokor is. Bori háttal állt a menyegző résztvevőinek, szemben a templom ajtajával, s nagy lendülettel, jó magasra célozva a háta mögé dobta. Ez a szokás, az a leány kapja el, aki legközelebb férjhez megy. Egy alacsony fekete férfi kapta el, nagy derültséget keltve.

Abigél érkezett, akit édesapja pásztorolt, amíg tartott a szertartás. Édesanyja s még néhány nő – Bori tanúi voltak – az oltár mögött várakoztak Cesare tanúival egyetemben.

Mi Csilluskámmal lehúzódtunk a kapuhoz, és beültünk egy buszba. Sokáig ültünk, és arra gondoltunk, ha majd a kék Trabant elszáguld mellettünk, hirtelen tele lesz a busz, s indulunk az esküvő következő helyszínére, egy méretes trattóriába.

Ennek a sok kedves, éhes, szomjas embernek kell jusson egy szék, egy asztal! Ahová érkeztünk, az minden várakozást fölülmúlt. Egy az egri vár méretű békés, szép, igazi várhoz érkeztünk valamennyien.

A vár előtt két-három hosszú asztal, teli üvegekkel, poharakkal, a másik asztalon sütemények, pogácsák, csokoládék roskadásig, minden földi jó, s szívesen kínálták.

Először csak az tűnt föl, hogy nem lehet bemenni a vár kapuján, mert ott állt egy fiatal férfi, kezében egy A3-as fehér rajzlappal, amit úgy tartott maga elé, mint egy pajzsot.

Még nem fejeződött be a vár restaurálása. De a bizonytalan időjárás miatt hol benn rendezkedtek, hol kihordtak dolgokat az udvarra, ami impozáns volt, és várakozáson felüli.

Méretében, eleganciájában és a sok jó kedvű résztvevő sokaság mosolygós együttesében.

Borika keresztleányom mindenütt jelen volt. Tört fehér, földön túl érő ruhájában nem lehetett a léptét érzékelni, csak odébb gördült folyamatosan és méltósággal. (Jaj, Istenem, ha ezt az én drága koma uram, Géza látná, mennyire örülne. Milyen boldog volna.)

Egyszer volt alkalmam egy érdekes, de teljesen érthető helyzetet megélni, amire én persze miért is gondolhattam volna ezt megelőzően.

Borika szólt Mártinak, az édesanyjának, hogy menjen már vele, mert pisilnie kell. Mint kisleány korában, úgy szorult rá a mamára az ünnepelt, szépséges menyasszony.

Mi nagyon éhesek voltunk Csillával, és az előételekből degeszre ettük magunkat. Hiába figyelmeztettek minket, hogy fantasztikus ételcsodák jönnek még később. Mindegy, mi, illetve én ettem a pacalból és a sáfrányos veronai rizsből. Aztán még pörköltet is ettem kenyérrel és zöldséggel. Aztán már fenn, az asztalnál, az első számú asztalnál, ahol mint keresztapa Csillával együtt helyet kaptunk, hozták a „Töltött liba Napóleon módra" rozmaringgal ízesített, kemencében sült krumplival, már csak ültem jóllakottan, magam elé húzva egy tányért, rajta egy zsömlét. Kicsit szenvedtem, de a társaság hangulata átragadt rám, és hát Csilluskámba kapaszkodva sétára indultunk. Jól is tettük, mert később már szívesen nekifohászkodtam a marhabélszínnek.

Ezt úgy kell leírnom, ahogy azt a drága kicsi keresztleányom menüjében most olvasom, és ide másolom szívesen: „Marhabélszín érlelt sajttal és fekete szarvasgombával. Szalonnába csomagolt zöldbab csokor" volt, amit már ismét tudtam fogyasztani, jó étvággyal.

Az esküvői tortát csak messziről láttam, de édességeket és gyümölcsöt csipegettünk. A vékony csokoládé lapocskákat vörösborhoz használtuk, s csak tapintatosan szaglásztam, szaglásztuk Hunyadi Laci szivarfüstjét.

*

Már az idejét sem tudom, amikor elszántam magamat, elhagyom a cigit! Láncdohányos voltam. Ez azt jelentette egyikről a másikra gyújtottam rá, mezítlábas Kossuthot, Munkást.

A katonaságnál – 2 év! – nem szívtam. Mindig odaadtam valakinek az adagomat. Ekkoriban inkább söröztem, nápolyit ettem és tetováltam vadul. Persze természetesen elhíztam, mint egy disznó. Erre csak rátett, hogy amikor 1963-ban leszereltem, és főiskolás lettem, abbahagytam a sportolást is. Ittam, cigiztem, csajoztam, kurváztam nagy tempóban, vadul és ész nélkül.

Egyszerűen rákenhettem volna ezeket a környezetemre (mondjuk, Pálfy Gusztira!), de az ember 30 fölött már felelős az arcáért.

Annak örvendek azért, hogy a jókedvem megmaradt a legnehezebb időben is. Ezt Édesanyámtól örököltem, ez biztos. Ösztönös vagyok, pusztai gyerek, aki rengeteg barátot szerez, mert hiányzik a testvér. Zabigyerek voltam, szerelemgyerek, pedig volt apám, anyám, csak testvérem nem volt! Édestestvérem. Pedig volt választott, fogadott bátyám, a lelencből kihozott Pataki Pál. Neki is volt néhány neve előtte Maczák, Bakos stb.

Nemrég idéztük fel Jekkel Borcsával, az osztálytársammal, hogy egy napon születtünk. Az ő édesapja – Pista bátyó – kiabált az én édesapámnak: „– Nagyságos úr, megszületett a kis levente!"

Ebben az időben Édesapám a határt járta lóháton, lovas mezőőr-parancsnok volt a foglalkozása. Megörült nagyon, hogy fia született. Pistukám, jöjjön mán be ide, Kovács Palihoz a sarokra, ezt meg kell ünnepelnünk. Ez a kocsma Császon volt, itt lakott Németh Lajos, a másik nagyságos úr is. Kastélyban. Ő Édesapám testi-lelki jó barátja volt.

Ahogy iszogattak, Pista is elmondta, neki leánykája született a mai napon, Borcsa a neve. Édesapámnak is előbb-utóbb eszébe jutott megnézi az újszülöttet. Kilovagolt Perespusztára megnézni a fiát, a gyereket: Engem, a Pataki Lajost. Édesanyámnak egy bába segített, a szomszéd tanyából jött át Ilka néném ékhez.

Mivel a drága kis megesett cselédlányt, akit azok, akik eddig szerették, elzavarták a világba. Csak a nővére, az én drága jó keresztanyám, Ilka, fogadta be az árvát.

Maczky Béla nagyapáméknál szolgált Teri mint kiscseléd, de a vele egyidős Anci, Anna, Annus barátnője is lett egyben.

A Maczky családot bő gyermekáldással jutalmazta a Teremtő. Béla volt az elsőszülött, az én Édesapám. Utána jött sorban Laci, Pali, Emil Gyurika, Anci.

A másik család, Édesanyáméké, pont egy tucat gyereket számlált.

Pataki József kerülő és Varga Ilona háztartásbeli szülők neveltek föl hat élő gyermeket. Így következtek: József, Pista, Ilona, Mari, Juli, Teri. Az ikrek s a többiek, kiknek még a neve sem maradt fenn, vagy elfeledtem, s már nincs is kitől megkérdeznem, meghaltak. Édesanyám 12 évvel volt fiatalabb Édesapámnál. Az egyik 1909-ben, a másikuk 1921-ban látta meg a napvilágot. Ami meglepő, Édesapa 70 évet élt, infarktusban halt meg. Édesanyám 92 évesen éhen halt, mert már nem tudott enni semmit.

*

A megérkezés, iszogatás, beszélgetés után nagy hangulatban érkeztünk föl az emeletre, egy káprázatos terembe. Hatalmas csillárok alatt kör alakú asztalok, mellettük üvegszékek sorakoztak. Az ülésrendben az egyes számú asztalnál kaptunk helyet Csilluskámmal. Márti és Bencéék Verocskával, Cesare édesanyja, de maguk a főszereplők is: Barbara és Cesare, Bori és Cézár immáron egy párként ültek az üvegszékeken. De itt ült Cesare édes bátyja is két kicsinyke leánykájával, akik nagyon bújtak az apjukhoz.

Ők hárman mentek Borika és Bence előtt virágszirmokat szórva kosárkáikból. Vacsora, jövés, menés…, lehetett érezni a levegőben, valami készül Toszkánában, a várban.

Az elhalkuló Carmina Burana hangjai után következett egy fergeteges animációs film a házaspár életéből. Gyermekkorukból… az elvesztett apáik hiánya, az a szeretetteljes, figyelmes műgond, ami átölelte az emlékező munkát, nagy sikert aratott, tapsokat, felkiáltásokat lehetett hallani a teremből, minden irányból.

Nekem is könnybe borult az arcom, ahogy megláttam Gézát, koma uramat. Csányi Miklós kitűnő filmjén, amikor csak látom, elsírom magam. Amikor a Kecske utcában emlékeztem Samu Gézára, akkor is pityeregtem.

Alig lehetett tudni, miről is beszél itt ez a vénember. Amit tudtam, azért saját anyagi erőmből, növendékeim segítségével megidéztük Samu Géza zseniális magyar szobrász emlékét. (Az önálló szobrászosztályom két fővel indult: Seres János és Szórádi Zsigmond.)

A Gézát idéző életfa így született meg, még Makovecznek akartam bemutatni a tervet, de mivel ő akkor nem volt a Kecske utcában, odaadtam a rajzot dr. Kováts Flóriánnak, a Magyar Művészeti Akadémia titkárának. Ő pásztorolta az ügyet. A szárat Seres Jánoskám domborította vörösréz lemezből, a kőlapot, amire került a bronzfa, Szőnyi Endri koma uram, örökös tanársegédem faragta szívesen alája.

Igaz, az is inspirált, hogy az az almafa, amit Makovecz kinevezett és elnevezett Géza fájának, azt a hangyák kirágták, és kidőlt. Úgy emlékszem, esett az eső, amikor odafaragtam Géza nevét és a két évszámot (1947–1990).

Felszalagoztuk, meg minden, de hiába, a fa másnap reggelre nekidőlt a kerítésnek. Úgy találtuk meg egy hét múlva, szerdán.

Na akkor határoztam el, mindenképpen megcsináljuk a bronz emlékfát.

*

A szállásunk egy csodaszép helyen, a ferences szerzetesek kolostorában volt. Egy komoly, meredek emelkedőn kapaszkodtunk a kapuig. Jobb oldalt Krisztus keresztútja, stációi mellett haladt fölfelé. Baloldalt a kolostor fala nyújtózott. Felfelé ebbe volt érdemes kapaszkodni, de szó szerint, mert a szalagkorlát komoly segítség volt, így a nap vége felé különösen, mert egy órája már ázott csendesen az ember.

Ősi eredetű megoldás az élére állított műemléktégla, ami köszönő viszonyban sem volt a lépcsővel, de haladtunk rajta.

Lefelé is, fölfelé is lassacskán.

Ezt el kell mesélnem, na. Amikor Csillám megmakacsolta magát, ő nem vesz esernyőt a malájtól, mert neki van odahaza, a szálláson.

Enikő, a kedvenc barátnője vett egyet okosan – a mini metró végállomásánál –, lealkudta 5 euróra, ha jól emlékszem. Ők szárazon megúszták Jocival a hazatérést.

Mi viszont kevésbé voltunk szárazak. Inkább nagyon is nedvesek, vizesek, ronggyá ázott verebek voltunk.

Mi aztán – főleg miattam! – le is maradtunk, és erről a már a kapuban álló két barátunk fényképfelvételei is igazat mutatnak. Az utunk vége felé úgy éreztem, parázson járok. Volt akkor már bennünk legkevesebb 10 kilométer, de 40-nek éreztem! Égett a lábam feje, a talpam, de oltotta ezt az az érzés, hogy az Úr csendesen, kitartón lágy esővizet hintett ránk.

Mindennek rendelt ideje van!

Ezt úgy kell érteni, hogy a fiatal, rokonszenves szerzetes mindig hívott be a könyvtárba. Mi nem tudtunk kötélnek állni, mert mindig más dolgunk volt. Futottunk, ittunk, habzsoltuk Olaszországot. Igen ám, de Mártika szerette volna látni, hol lakunk, hol van szállásunk. Így aztán egyszerre csak a teljes ma-

gyar násznéppel megérkeztek, és hát igen, be a könyvtárba. Örvendett a fiatal pap, és készségesen mutatott mindent. Elhúzta a függönyt, kinyitotta az ablakot, és csodálatos panoráma lett a jutalmunk, mindannyiunké.

A könyvtár vetekedett a jászói, de talán az ismertebb Széchényi könyvtárral. Zárt szekrények is őrizték a régi, gyönyörűséges példányokat.

Az jutott eszembe, milyen sokat kaptam én a könyvektől, s mennyire szerettem, vásároltam, gyűjtöttem, aztán író, költő barátaimtól dedikált könyveket kaptam. Ma úgy – Csilla könyvtárával együtt – 16 000-re tehető a könyveink száma.

Mint szobrász a könyvekről is készítettem szobrot. De hiszen az természetes is, ugye?

Anyám könyvei, Történelemkönyv.

Mind a kettő igazi élményből, erős élményből született meg, Arany János kapcsos könyve. Az Anyám könyve tulajdonképpen egy kis kockás füzet volt, amit Édesanyám vezetett. Kiadás, bevétel rovata volt, az ő könyvelése a nehéz, nélkülözős időkből. Ezeket körtefából faragtam meg, és egy szép kis asztalkára kerültek. A nyitott könyvbe egy kis sárga ceruzacsonk is került. Ezt azért is írom le, mert Salgótarjánban a kiállításomon idős Szabó István szobrász bátyó fel akarta venni a ceruzát, hogy írjon a könyvbe, de az bizony oda volt ragasztva. Pista bácsi engem szidott. Mit képzelsz, te, öregem, a bolondját járatod itt velem?! Így bátyja. Be akarta írni a nevét, azt hitte, hogy a Vendégkönyvemet látja, s nem egy szobrot.

Hát igen, változnak az idők. Bencúrfalván élő bányászból lett szobrász idős Szabó István. Erőteljes, jól és érzékenyen faragott szobrai az életéből vett embereket, jeleneteket ábrázol. Szerettem az öreget. A másik könyvszobrom Balatonfüredre került. Antall József miniszterelnök úr, egy gyönyörű, igaz mondata indította el bennem a szoborrá válás gondolatát: „Én lélekben, érzésben 15 millió magyar miniszterelnöke kívánok lenni."

Így lett egy nyitott, álló formátumú kőből készült könyv lapjára írott mondat az emléke Antall Józsefnek. Persze meg kell nézni. A környezete is rendben van tartva, és igazán nézhető még maga az emlékmű is.

Epilógus

2014. 07. 04.

A Borika esküvőjére várakozva, készülve sodródtunk a város felé. Megtaláltuk a metrót, és ettől kezdve gyakran vettük igénybe.

Így jutottunk el a város alatti rétegbe, ami nagy belmagasságú, hatalmas termekből, csarnokokból állt, így kapaszkodott egymás mellé. Tele árusokkal, de az első jobbra nyíló terem rokonszenves pompás adottságaival. Sört mértek, csapolt perónit. Be is húzódtunk így négyen, Enikő, Csilla, Józsikám és én. Sörözgettünk, beszélgettünk… aztán azt vettük észre, hogy egyre többen jönnek. A násznép lassan összegyűlt. Jó hangulatban sörözgettünk, s Csilla fejéből ki-

pattant a gondolat: énekszóval kísérjük a menyasszonyt a templomba, az esküvőre.

Mindjárt el is kezdte énekelni, így a fiatalok, idősebbek egyaránt csatlakoztak hozzá. Ezt aztán meg is tanulták az ismétlések során.

„A menyasszony szép virág,
Koszorúja gyöngyvirág.
Az a boldog vőlegény,
Ki ezt mondja az enyém.

A menyasszony gyöngykoszorú
Csak az én szívem szomorú
A menyasszony szíve tája
Boldog minden dobbanása."

Ahogy mi is egyre bátrabban énekeltük, zengett a terem, az ivó. Az ajtónyílás előtt elhaladók megálltak, benéztek, vidáman integettek. Vonzottuk a népeket, s az, ami miatt nem jöttek be talán, a nagy, erős dalolás vagy a hely hiánya lehetett.

Addigra ugyanis zsúfolásig megtelt a helyiség. Az asztalokon korsók, poharak sorakoztak, a székeken pedig leginkább mi ültünk.

A labirintus nem volt teli, mert az ösmerősök ide csapódtak mihozzánk, a többi náció pedig továbbsétált.

Különös boldogság terjedt el a társaságon. Volt valami önfeledt, gondtalanság, ami átjárt mindannyiunkat. A finom sör is hozzájárult az eseményhez, s pláne ahogy egyre bomlott a hangulat szálanként, majd szomorúvá árnyalódott, amikor Mártika kérésére elénekeltem Géza nótáját:

„Édesanyám rózsafája,
Engem hajtott utoljára,
Bár sohase nyílott volna, nyílott volna,
Maradtam volna bimbóba, hateha.

Én vagyok az, aki nem jó,
Fellegajtó nyitogató.
Nyitogatom a felleget, a felleget,
Sírok alatta eleget, hateha.

De nyitogatom a felleget, a felleget,
Sírok alatta eleget, hateha."

Emlékszem, Géza milyen átéléssel és erős hangon fújta. Bükkösdön és Kocsolán.

„Sírok mindig, nem látja más,
Hull a könnyem, mint kútforrás,
Hull előmre, hull a földre, hull a földre,
Hull a gyászos kebelemre, hateha."

– Emlékszem Makoveczre, amikor megidézte Géza halálát, könnyezett és szemérmesen elfordította az arcát tőlünk. „Csak azt mondja meg nekem valaki, hogy került a halott ölébe egy kiskutya? Mikor és honnan?"

…Ugyanis, amikor a katasztrófavédelem búvárai kiemelték az autót a Békésszentandrási víztárolóból, a Géza ölében egy kiskutyát szorított magához.

Azt megállapították a szakértők, hogy infarktusban halt meg a szobrász.

A tüdejében nem találtak vizet, a boncolótól tudják Huber Andrisék.

Ezt Dunaszerdahelyen is beszéltük. Ott volt Orosz Péter, Huber Andris, a fia és én, Lujos.

Sörözgettünk gyanútlanul, nem is sejtve, hogy itt már eurós a világ… S nekünk csak forintunk van, vagy az se.

De a kedves és figyelmes Urbán Ági, Velekei József Lajos kitűnő szobrász felesége segített figyelmetlen esendőségünkön. Kifizette a számlánkat.

Gézához fogható hatalmas belső erő, az ő lelkének nagysága, ereje nehezen leírható.

Aki ismerte, csak az, csak ő és ők tudnák ezt alátámasztani.

Zelnik Jóska barátom az, aki igen nagyon kereste Géza barátságát. Ő volt, aki 9 évig állta a Samu Géza-díj évi 100 000 Ft-os anyagi hátterét.

Most Gúgyela Tamás szobrásznövendékem vette át a Samu Géza-díjat az MMA Kecske utcai intézményében.

Szép kerti partin kapta meg Kiss József színész és rendező igazgató úrtól a díj anyagi részét, Mártikától pedig az általam készített bronzérmet.

Iparkodtam hűséggel szolgálni Géza koma uram emlékezetét. A mai napig nem tudtam elhelyezni a Népballadák című alkotását, pedig Fekete György és Bán László kormánybiztos is ígérte segíteni az ügyet.

Ha Isten is segít, akkor célba ér a szobor a Bálnában.